

Η Αποδελτίωση ενός Επιστημονικού Περιοδικού Κατανοώντας βασικές έννοιες στη διαδρομή του Ελληνικού Περιοδικού της Νοσηλευτικής Επιστήμης (ΕΠΝΕ)

Θ. Μπελλάλη¹, Μ. Σαρίδη², Θ. Καυκιά²

1. Διευθύντρια Σύνταξης

2. Αναπληρώτρια Διευθύντρια Σύνταξης

Στόχος όλων των επιστημονικών περιοδικών που δημοσιεύουν έγκριτα άρθρα στο γνωστικό τους πεδίο, είναι η αύξηση της προβολής, της διαθεσιμότητας και της αναγνωσιμότητάς τους. Ένας βασικός τρόπος για να το πετύχουν αυτό είναι η αποδελτίωση των δημοσιευμένων άρθρων τους σε ένα ή περισσότερα ευρετήρια, αυτά των ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων.

Η αποδελτίωση είναι ουσιαστική για κάθε επιστημονικό περιοδικό, καθώς βοηθά στην προσβασιμότητα σε αυτό από ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό και με τη σειρά της, η προσβασιμότητα βελτιώνει τη φήμη του περιοδικού, αναδεικνύοντάς το ως μία αξιόπιστη πηγή, υψηλής ποιότητας πληροφόρησης για την επιστημονική κοινότητα στην οποία απευθύνεται. Άλλωστε, η αναζήτηση ήδη δημοσιευμένων άρθρων στις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων είναι η πρώτη ενέργεια των ερευνητών κατά την εκπόνηση των μελετών τους και φυσικά αυτή η αναζήτηση ξεκινά από τις πιο γνωστές, καθιερωμένες βάσεις δεδομένων που υπάρχουν διεθνώς. Συνεπώς, η αποδελτίωση ενός περιοδικού σε μια αναγνωρισμένη βάση δεδομένων αυξάνει την αναγνωσιμότητά του. Η αποδελτίωση αποτελεί τον «καθρέπτη» της επιστημονικής ποιότητας ενός περιοδικού, αφού τα αποδελτιωμένα περιοδικά θεωρούνται κλάσης ανώτερα, συγκριτικά με αυτά που δεν έχουν αποδελτιωθεί, εφόσον πληρούν αυστηρούς όρους και προϋποθέσεις σύμφωνα με τις συγκεκριμένες απαιτήσεις των διαφόρων και διαφορετικών βάσεων δεδομένων.

Για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, ο δείκτης Index Medicus που δημιουργήθηκε το 1879, θεωρούνταν ο πιο ολοκληρωμένος και πλήρης για τα επιστημονικά περιοδικά βιοιατρικού περιεχομένου. Με την πάροδο των ετών ωστόσο, διαμορφώθηκαν πολλές άλλες δημοφιλείς υπηρεσίες αποδελτίωσης όπως οι MedLine, PubMed, EMBASE, SCOPUS, EBSCO Publishing's Electronic Databases, SCIRUS, DOAJ, Expanded Academic ASAP, Index Copernicus, Open J Gate, Pro Quest, SIIIC databases, Ulrich's International Periodical Directory κλπ. Κάποιες από αυτές διασυνδέονται με μεγάλα εκπαιδευτικά ή άλλα ιδρύματα, όπως η βάση δεδομένων PubMed με την Εθνική Βιβλιοθήκη Ιατρικής των ΗΠΑ στο Εθνικό Ινστιτούτο Υγείας, ενώ κάποιες άλλες παρέχονται από εκδοτικούς οίκους, όπως η Scopus του εκδοτικού οίκου Elsevier.

Πώς όμως λειτουργεί η διαδικασία αποδελτίωσης ενός Περιοδικού;

Από τη στιγμή που αυτό θα αποδελτιωθεί, γίνεται αμέσως διαθέσιμο σε όλους τους χρήστες της συγκεκριμένης ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων. Μερικές βάσεις αποδελτιώνουν μόνο τους τίτλους των άρθρων, κάποιες άλλες τα πλήρη κείμενα των δημοσιεύσεων, ή μόνο τις περιλήψεις και τις βιβλιογραφικές αναφορές τους. Τα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν από το διευθυντή σύνταξης και την ομάδα του είναι τα εξής: α) η επιλογή της σωστής βάσης δεδομένων που να ανταποκρίνεται στο σκοπό, στους στόχους και στις θεματικές ενότητες του περιοδικού, διαφορετικά αυτό δεν θα γίνει αποδεκτό, και β) η κατανόηση της διαδικασίας και των κριτηρίων αποδοχής κάθε ηλεκτρονικής βάσης. Μερικά γενικά τέτοια κριτήρια σχετίζονται με την ποιότητα του περιεχομένου των δημοσιευμένων άρθρων, όπως και με το χρόνο από την ημερομηνία υποβολής έως την ημερομηνία δημοσίευσης των άρθρων. Παράμετροι άλλοι μπορεί να αφορούν στην ελεύθερη πρόσβαση στα άρθρα του περιοδικού (open access) και στην άμεση προσβασιμότητα σε αυτά μετά τη δημοσίευση του κάθε τεύχους. Η υποβολή άρθρων χωρίς αντίτιμο δημοσίευσης επίσης λαμβάνεται υπόψη, κάτι που θα πρέπει να αναγράφεται με σαφήνεια στην ιστοσελίδα του περιοδικού.

Άλλα κριτήρια ένδειξης της ποιότητας του περιοδικού, σχετίζονται με τη σύνθεση των βιογραφικών της ομάδας σύνταξης του (προτιμώνται μέλη της ακαδημαϊκής επιστημονικής κοινότητας ή αναγνωρισμένοι επιστήμονες από το δικό τους δημοσιευμένο έργο). Ειδικά για τα ξενόγλωσσα περιοδικά, απαιτείται επίσης ένας συγκεκριμένος αριθμός δημοσιεύσεων

στην αγγλική γλώσσα επίσης. Τα παραπάνω είναι μόνο ορισμένα από τα πολλά άλλα κριτήρια των βάσεων δεδομένων που κάνουν τη διαδικασία υποβολής αιτήσεων για ένταξη ενός περιοδικού σε διάφορα ευρετήρια να φαίνεται αποκαρδιωτική. Για παράδειγμα, η αίτηση της διεύθυνσης σύνταξης μπορεί να απαντηθεί μετά από πολλούς μήνες. Επίσης, κάποιες βάσεις δεδομένων απαιτούν την επαναξιολόγηση του περιοδικού μετά την ένταξή του σε αυτές, ένα ή και δύο χρόνια μετά. Η αυστηρότητά τους είναι απολύτως αιτιολογημένη και σχετίζεται με το διαρκή έλεγχο της ποιότητας των δημοσιευμένων άρθρων των περιοδικών που αποδελτιώνουν.

Μετά από όλα τα παραπάνω, είναι σημαντική η επιλογή και η ένταξη ενός επιστημονικού περιοδικού σε συγκεκριμένες αναγνωρισμένες βάσεις δεδομένων. Μια λίστα γνωστών βάσεων για τα περιοδικά βιοιατρικού περιεχομένου είναι η εξής:

- **Scopus:** Παρέχεται από τον εκδοτικό οίκο Elsevier. Η Scopus αποδελτιώνει περιοδικά επιστημών τεχνολογίας, ιατρικής, κοινωνικών επιστημών, τεχνών και ανθρωπιστικών σπουδών. Παρέχει, επίσης, εργαλεία ερευνητικής ανάλυσης και παρακολούθησης των δημοσιεύσεων ώστε να εντοπίζονται οι αναφορές άλλων συγγραφέων σε αυτές.
- **EMBASE (Excerpta Medica database):** Παρέχεται επίσης από τον εκδοτικό οίκο Elsevier. Η EMBASE είναι μια βιοιατρική βάση δεδομένων στην οποία ανατρέχουν ερευνητές, διαχειριστές πληροφοριών, ειδικοί επιστήμονες, κλινικοί επαγγελματίες, βιβλιοθηκονόμοι και εκπαιδευτικοί από το χώρο της ιατρικής και των συναφών επιστημών.
- **PubMed:** Παρέχεται από την Εθνική Βιβλιοθήκη Ιατρικής των ΗΠΑ. Η PubMed καλύπτει τη βιοιατρική βιβλιογραφία με περιοδικά και διαδικτυακά βιβλία. Παρέχει, επίσης, τη βάση δεδομένων MEDLINE με τις βιβλιογραφικές αναφορές και περιλήψεις δημοσιευμένων άρθρων.
- **SCIE (Science Citation Index-Expanded):** Η SCIE αποτελεί προϊόν της Thomson Reuters. Περιλαμβάνει περιοδικά από τους τομείς διάφορων επιστημών και τεχνολογίας.
- **BIOSIS Citation Index:** Παρέχεται, επίσης, από την Thomson Reuters. Η BIOSIS καλύπτει ένα εύρος βιολογικών και βιοιατρικών επιστημών.
- **DOAJ (Directory of Open Access Journals):** Η DOAJ αποτελεί ένα διαδικτυακό ευρετήριο που αποδελτιώνει και παρέχει πρόσβαση σε περιοδικά ελεύθερης πρόσβασης (open access), με σύστημα κριτών που καλύπτουν τα επιστημονικά πεδία της ιστορίας, θρησκείας, γεωγραφίας, γλωσσολογίας, φιλολογίας, υγείας κτλ.
- **Ovid:** Η Ovid αποτελεί ένα τμήμα του εκδοτικού οίκου Wolters Kluwer. Καλύπτει ένα ευρύ φάσμα επιστημών συμπεριλαμβανομένων της ιατρικής και φαρμακολογίας.
- **EBSCO Information Services:** Η EBSCO περιλαμβάνει τίτλους περιοδικών που εκδίδονται από την ίδια, καθώς και περιοδικά από άλλες βάσεις δεδομένων/εκδοτικούς οίκους όπως τη Medline και την EconLit. Η EBSCO παρέχει τη βάση δεδομένων Academic Search Complete που αποδελτιώνει περιοδικά με πλήρη άρθρα.
- **ResearchBib (Academic Resource Index):** Η ResearchBib είναι μια βάση δεδομένων με ελεύθερη πρόσβαση και υψηλό επίπεδο δημοσιευμένων άρθρων. Αποδελτιώνει πολλά περιοδικά κυρίως ερευνητικού περιεχομένου.
- **EZB (Elektronischen Zeitschriftenbibliothek):** Η EZB ή Electronic Journals Library είναι μια βάση δεδομένων με έδρα το πανεπιστήμιο του Regensburg, (Γερμανία) που προσφέρει ελεύθερη πρόσβαση σε δημοσιεύσεις με πλήρη κείμενα σε ένα μεγάλο αριθμό περιοδικών.
- **CrossRef:** είναι μια βάση δεδομένων στην οποία εντάσσονται πολλοί τίτλοι περιοδικών, βιβλίων, κατευθυντήριων οδηγιών, πρακτικών συνεδρίων, τεχνικών αναφορών κλπ. Περιλαμβάνει τίτλους Τεχνικών, Ιατρικών, Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών. Επίσης η CrossRef είναι αυτή που παρέχει την τεχνική υποστήριξη για την απόκτηση των Digital Object Identifiers (DOIs) των άρθρων στα περιοδικά που αποδελτιώνει.
- **CINAHL:** Η βάση δεδομένων CINAHL αποδελτιώνει την κορυφαία βιβλιογραφία στον τομέα της νοσηλευτικής και των συναφών επιστημών υγείας. Αποδελτιώνει νοσηλευτικά περιοδικά και δημοσιεύσεις από την Εθνική Ένωση Νοσηλευτικής των ΗΠΑ και την Αμερικανική Ένωση Νοσηλευτών. Επιπλέον, περιλαμβάνει περιοδικά από 17 άλλες επιστήμες υγείας πέραν της νοσηλευτικής, όπως της συμπληρωματικής/εναλλακτικής ιατρικής, της υγείας των καταναλωτών κλπ

Το σημαντικό σημείο σε όλα τα προαναφερθέντα είναι πως σε όσο πιο πολλές βάσεις δεδομένων αποδελτιώνεται ένα περιοδικό τόσο πιο έγκυρο και αξιόπιστο δείχνει να είναι, αυξάνοντας τη φήμη του στο επιστημονικό του πεδίο. Πέρα από τις παραπάνω βάσεις ωστόσο, ένα περιοδικό είναι σημαντικό να αποδελτιώνεται και στο εύχρηστο και φιλικό *Google Scholar*, καθώς πολλοί φοιτητές αναζητούν πληροφορία σε αυτό, με εύκολο τρόπο και χωρίς να απαιτείται πρόσβαση με συνδρομή ή χωρίς, σε κάποια εξειδικευμένη βάση δεδομένων που μπορεί να μη χρηματοδοτεί το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο ανήκουν.

Δύο άλλα σημαντικά σημεία που πρέπει να διευκρινιστούν στη διαδικασία της αποδελτίωσης είναι η απόκτηση του *Digital Object Identifier (DOI)* (δείκτης Ψηφιακής Ταυτότητας Άρθρου), έτσι ώστε μέσω των ευρετηρίων να εντοπίζονται τα δημοσιευμένα άρθρα πολύ πιο εύκολα, καθώς και ο *Δείκτης Απήχησης (ΔΑ)* των περιοδικών (*Impact Factor, IF*). Ο Δείκτης Απήχησης αντιπροσωπεύει τη σημασία ενός περιοδικού εντός του επιστημονικού του πεδίου. Ο ΔΑ παρέχεται στα περι-

οδικά που αποδελτιώνονται από την Thomson Reuters Journal Citation Reports. Ο συγκεκριμένος, παρόλο που πολλοί συγγραφείς επιδιώκουν να δημοσιεύουν σε περιοδικά με υψηλό δείκτη απήχησης, έχει κατηγορηθεί ότι ορισμένες φορές αφορά σε ένα δείκτη ψευδούς βαρύτητας καθώς υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν τον υπολογισμό του. Τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι η κάλυψη και η γλώσσα προτίμησης της βάσης δεδομένων, οι διαδικασίες συλλογής των αναφορών, ο αλγόριθμος υπολογισμού του, η διασπορά των αναφορών, η διαδικτυακή πρόσβαση στα δημοσιευμένα άρθρα των περιοδικών, οι αρνητικές αναφορές, οι προτιμήσεις των εκδοτών προς συγκεκριμένου μεθοδολογικού τύπου άρθρα, ο χρόνος από την αποδοχή έως τη δημοσίευση ενός άρθρου, καθώς και η δυνατότητα άσκησης επιρροής από τους εκδότες ενός περιοδικού. Είναι ενδιαφέρον το γεγονός, ότι ο ΔΑ δεν παρέχεται για όλα τα αποδελτιωμένα περιοδικά. Για παράδειγμα, δεν αποδελτιώνονται στο Thomson Reuters Journal Citation Reports, όλα τα περιοδικά που αποδελτιώνονται στο Index Medicus/MedLine/PubMed, άρα δεν έχουν ΔΑ και αντίστροφα, δεν περιλαμβάνονται στο Index Medicus/PubMed/MedLine. όλα τα περιοδικά που αποδελτιώνονται στο Thomson Reuters Journal Citation Reports και συνεπώς έχουν ΔΑ!

Όλα τα παραπάνω δημιουργούν το ερώτημα στη διεύθυνση σύνταξης ενός περιοδικού, ποια βάση δεδομένων τελικά είναι η πιο έγκυρη; Και αυτό αντηχεί στο ερώτημα πολλών συγγραφέων που θα εκδηλώσουν ενδιαφέρον να στείλουν την αξιόλογη δουλειά τους για δημοσίευση σε ένα περιοδικό και όχι σε κάποιο άλλο. Για παράδειγμα θα στόχευαν τη δημοσίευση σε περιοδικά που αποδελτιώνονται στο Index Medicus/MedLine/PubMed; Ή θα προτιμούσαν σε κάποιο άλλο περιοδικό που έχει υψηλό δείκτη απήχησης παρόλο που δεν αποδελτιώνεται στο Index Medicus/MedLine/PubMed;

Παρόλο που για το Ελληνικό Περιοδικό της Νοσηλευτικής Επιστήμης (ΕΠΝΕ) που είναι το επίσημο περιοδικό της ΕΝΩΣΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ και ένα από τα πλέον αξιόπιστα στο χώρο της Υγείας, υπάρχει αρκετός δρόμος ως την αποδελτίωση στο PubMed (προηγείται και αναμένεται η νοσηλευτική βάση δεδομένων CINAHL), τα βήματα που έχουν γίνει τα τρία τελευταία χρόνια αναφορικά με την ποιότητα των άρθρων και τη διαδικασία της αποδελτίωσης είναι πολύ σημαντικά. Άλλωστε με την υπ. αριθ. πρωτ. ΔΥ2α/οικ 122 – 7/8/2009 απόφαση του Υπουργείου Υγείας, το ΕΠΝΕ ανήκει στα Περιοδικά με Εθνική Αναγνώριση και αποτελεί ένα σύγχρονο, τριμηνιαίο επιστημονικό περιοδικό, διαθέσιμο σε ηλεκτρονική και έντυπη μορφή, με ελεύθερη πρόσβαση στη σελίδα <http://journal-ene.gr/> και χωρίς χρέωση των συγγραφέων για τις δημοσιεύσεις τους.

Η ομάδα σύνταξης και οι συνεργάτες (κριτές και ομάδα συντονισμού αποδελτίωσης) έχει αφιερώσει πολύ χρόνο για να φτάσει ως σήμερα το περιοδικό να αποδελτιώνεται ήδη στο **Google Scholar, ResearchBib, EZB, DOAJ, Academic Keys, CrossRef**. Το περιοδικό είναι σε αναμονή για την αποδελτίωση και σε **Scopus, CINAHL, EBSCO και INDEX COPERNICUS**. Οι κριτές του περιοδικού επίσης, μπορούν να αναγνωρίσουν το έργο τους στο Publons (<http://home.publons.com/benefits/researchers>). Σκοπός του Publons είναι να επιταχύνει την έρευνα, αξιοποιώντας τη δύναμη της αξιολόγησης. Πρόκειται ουσιαστικά για μια πλατφόρμα που επιτρέπει στους ερευνητές να εντοπίζονται και να αναγνωρίζονται από άλλους ερευνητές για το δημοσιευμένο έργο τους ή την εργασία τους ως μέλη της επιτροπής κριτών επιστημονικών περιοδικών. Αυτή η συμβολή του ερευνητή είναι δυνατό να είναι εμφανής στο προφίλ του στο Publons, καταδεικνύοντας έτσι την επίδραση που έχει ο ίδιος και το έργο του στην επιστημονική κοινότητα.

Η ΕΝΕ, έχει εξασφαλίσει λοιπόν τα τελευταία χρόνια για όλα τα μέλη της επιστημονικής κοινότητας, ένα εγκεκριμένο και αξιόπιστο επιστημονικό περιοδικό *με διεθνή βαρύτητα πια και σπουδαίες προοπτικές*, συντελώντας έτσι στη σημαντική ενίσχυση των βιογραφικών τους, ενόψει της υπηρεσιακής, υπαλληλικής και ακαδημαϊκής εξέλιξης των νοσηλευτών, αλλά και όλων των επαγγελματιών υγείας, όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού, καθώς πολλές δημοσιεύσεις είναι από συναδέλφους του εξωτερικού.

Με το παρόν τεύχος ολοκληρώνεται μια τριετία προσπάθειας για το περιοδικό ΕΠΝΕ από την ομάδα σύνταξης και ευελπιστούμε η προσπάθεια να συνεχιστεί με το νέο έτος και με τη συνδρομή νέων και παλιών συναδέλφων, σε ρόλους κριτών των υποβληθέντων άρθρων, μελών της συντακτικής επιτροπής και της διεύθυνσης σύνταξης γενικότερα.

Καλή συνέχεια να έχουμε.

Η Διευθύντρια Σύνταξης
Θ.Μπελλάλη

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Balhara (2012). Indexed journal: What does it mean? Lung India 29(2)

Fassoulaki A., Papilas K., Paraskeva A. & Patris K. (2002). Impact factor bias and proposed adjustments for its determination. Acta Anaesthesiol Scand 46: 902-5.

<http://ezb.uni-regensburg.de/?lang=en>

<http://journal-ene.gr/>

<http://search.crossref.org/>

http://wokinfo.com/products_tools/specialized/bci/

<http://www.ovid.com/site/index.jsp>

<https://clarivate.com/products/web-of-science>

<https://doaj.org/>

<https://health.ebsco.com/products/the-cinahl-database>

<https://www.ebsco.com/>

<https://www.elsevier.com/solutions/embase-biomedical-research>

<https://www.elsevier.com/solutions/scopus>

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>

<https://www.researchbib.com/>

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ από τη Διεύθυνση Σύνταξης

Εκφράζουμε ευχαριστίες προς την παλιά και νέα ομάδα αποδελτίωσης του περιοδικού με συντονίστρια αρχικά την κ. Ιωάννα Καραμήτρη και σήμερα την Επίκουρη καθηγήτρια Ιωάννα Παπαθανασίου, όπως και στα νέα μέλη αυτής της ομάδας (Ευαγγελία Σταματοπούλου, Ευτυχία Ευαγγελίδου, Ευάγγελος Φραδέλος), τα οποία ως σήμερα συνεχίζουν αδιάκοπα τις προσπάθειες επικοινωνίας με τις νέες ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων προκειμένου να αναδείξουν την υπάρχουσα ποιότητα των δημοσιευμένων άρθρων του Περιοδικού μας, τα οποία επιμελήθηκαν οι κριτές και τα μέλη της συντακτικής επιτροπής στους οποίους επίσης αξίζουν θερμές ευχαριστίες.